

'E-LEARNING IS GROENER, SNELLER EN KOSTENEFFICIËNTER'

Power to the teacher

De kwaliteit van het onderwijs staat of valt met de kwaliteit van leraren. De leraar maakt immers het verschil. In de cao is vastgelegd dat leraren 10 procent van hun jaartaak moeten besteden aan professionalisering. Scholen dienen daarvoor zelfs de noodzakelijke voorwaarden te scheppen. Maar de belangrijkste slagingsfactor blijft toch de intrinsieke motivatie van de leraar zelf: welke stappen neemt een leraar op het gebied van professionalisering? Hoeveel tijd besteedt hij of zij er werkelijk aan?

De tijd dat je alleen via een nascholingscursus verder kon komen, is allang voorbij. Leren doe je tegenwoordig op vele manieren, zowel formeel als informeel, offline en online. Bovenal willen medewerkers graag zelf bepalen wat ze leren. Joitske Hulsebosch, pleitbezorger van online en blended leren, schreef een paar jaar geleden al: 'Ik participeer in een aantal online netwerken, community's en mailinggroepen. Bij de voor mij echt belangrijke netwerken volg ik alle berichten en reageer ik zelf ook. Daarnaast is er een flink aantal netwerken die ik zijdelings volg. Deze netwerken zijn wel een belangrijke bron voor mijn persoonlijke ontwikkeling. Ik neem niet zo snel deel aan een training, maar richt mijn leren meer informeel en online in. Door in contact te blijven met andere professionals, op de hoogte te blijven van wat hen bezighoudt, door nieuwe sociale media uit

te proberen en relevante onderzoeken en boeken te lezen.' Veel jonge leraren maken inmiddels deel uit van dergelijke netwerken. Wat ze opsteken van dergelijke informele communicatieplatformen wordt steeds vaker officieel gevalideerd door de directeur of het schoolbestuur.

HUISACADEMIES STERK IN OPKOMST

Ook kiezen steeds meer schoolbesturen ervoor om leren in 'eigen huis' vorm te geven. In deze zogenoemde huisacademies speelt – naast professionalisering – het stimuleren van onderlinge kennisdeling een belangrijke rol.

Uit recent onderzoek van het Kohnstamm Instituut blijkt wel dat deze huisacademies sterk van elkaar verschillen. Sommige zijn net gestart, andere lopen al meer dan vijf of zelfs tien jaar. De 75 huisacademies die deel hebben genomen aan het onderzoek bedienen ruim 1900 scholen. Een groot deel van de huisacademies werkt samen met opleidingsscholen, andere scholen en lerarenopleidingen in hun regio. Een dergelijke samenwerking in de regio kan kennisdeling stimuleren en zorgen voor een gezamenlijk aanbod. Voor het goed functioneren van de huisacademie is wel de steun vanuit het bestuur en de schoolleiding onontbeerlijk, concluderen de onderzoekers.

EFFICIËNT LEREN

Moderne manieren van communiceren raken steeds meer in zwang op scholen. De nieuwe generatie leraren behoort immers

Mirjam Mulder, projectleider OPOD Academie, Dordrecht:

'Er is heel veel kennis en energie aanwezig en ook zeker de wil om dit met elkaar te delen.'

'Anderhalf jaar geleden is stichting OPOD gestart met de OPOD Academie. Sinds de start mag ik de rol van projectleider vervullen. De OPOD Academie is de kapstok waaronder allerlei leeractiviteiten plaatsvinden. We organiseren stichtingsbrede studiedagen (tweemaal per jaar), bieden cursussen aan in een digitale leeromgeving, incompanytrainingen, en coördineren leernetwerken, waaronder het IB-netwerk en de Kleuteracademie.

Voor het bepalen van de thema's van de studiedagen vraag ik alle collega's aan te geven waar ze behoefte aan hebben. Dit doe ik samen met de programmaraad. Zes collega's van verschillende scholen denken mee over de thema's, de doelen en de werkvormen voor de studiedagen.

De OPOD Academie heeft onder meer als doelstelling het realiseren van 'verbinding'. We zijn dan ook erg blij met de totstandkoming van de schooloverkoepelende leernetwerken. Je kunt immers zóveel van elkaar leren. De leernetwerken bepalen zelf waar ze behoefte aan hebben. Zo is Lerend Netwerk Groep 3 met ongeveer 20 collega's een traject 'Goed leren lezen en spellen' gestart en groep 3/4 is bezig met een cursus waarin een specifieke rekenmethodiek onder de loep genomen wordt. Collega's van de Kleuteracademie zijn onder andere aan het onderzoeken hoe we de overgang van groep 2 naar groep 3 kunnen optimaliseren. Zelf zit ik in Lerend Netwerk Groep 7/8. Wij gaan in gesprek met alle vo-scholen in Dordrecht over hoe we de samenwerking verder kunnen verbeteren. Aanmelding voor deze leernetwerken geschiedt op vrijwillige basis.

OPOD telt zo'n 350 medewerkers, verdeeld over 16 locaties. Om alle activiteiten van de OPOD Academie meer bekendheid te geven, ben ik het afgelopen halfjaar alle scholen langs gegaan. Conclusie: er is heel veel kennis en energie aanwezig en ook zeker de wil om dit met elkaar te delen. Helaas is tijd een veel genoemde, beperkende factor.

Op 4 oktober jongstleden hebben we een studiedag georganiseerd waarop naast enkele externe workshopleiders ook eigen mensen een workshop verzorgden. Drie collega's met een MasterSEN-achtergrond gaven een workshop over faalangst en twee andere collega's verzorgden een workshop over risicokleuters. Daarnaast was er een mini-NOT waar iedere school zijn 'pareltjes' kon laten zien. Schoolontwikkelingen waar men trots op is.

Uiteraard zien we heel graag dat de vele online cursussen die door de OPOD Academie aangeboden worden, voor directeurs en leerkrachten relevant en waardevol zijn. Een cursus 'Feedback geven' bijvoorbeeld kan je de nodige antwoorden verschaffen en verder helpen. Een directeur kan deze onderwerpen ook in een persoonlijk gesprek ter sprake brengen. Liever zien we dat de leerkrachten dat zelf doen, want dan neem je echt de regie over je eigen professionalisering. Dat is waar OPOD naartoe werkt en voor staat: optimaal en laagdrempelig faciliteren, zodat iedereen zich verder kan ontwikkelen. Als onderwijsorganisatie staan wij voor een leven lang leren!

tot de digital natives en vindt congressen, seminars en trainingen op locatie – hoe gezellig ook – vaak weinig efficiënt. Nieuwe toepassingen en communicatievormen worden breed geaccepteerd, mits de ondersteunende technologie geen sta-in-de-weg is. In

1938 waren er op het Duitse postkantoor al prototypes van de beeldtelefoon. Toch duurde het nog tot 1964 voordat er in New York picturephones op straat werden geïnstalleerd. Zonder succes overigens. Slechts 500 mensen waren erin geïnteresseerd. Het zou

Steeds meer schoolbesturen kiezen ervoor om leren in 'eigen huis' vorm te geven.

nog jaren duren voordat Skype, Zoom, Facetime of het aanzetten van video bij WhatsApp gemeengoed zou zijn.

Volgens Dieter Möckelmann van Like2Teach is online leren en afstandscommunicatie anno 2019 niet meer weg te denken uit ons onderwijs. Sinds half september krijgt een vwo6-klas uit Gouda – noodgedwongen, dat wel – les van Hub Kusters, een ervaren wiskundeleraar uit Limburg. Hij had nog enkele uren vrij in zijn rooster op het St. Janscollege in Hoensbroek en gaat in deze uren deze eindexamenklas wiskunde D geven. Vanuit zijn eigen studio, thuis in Amsterrade, een paar honderd kilometer verderop. Like2Teach zorgt voor de nodige technische ondersteuning.

Ook het basisonderwijs kan hier volgens Möckelmann van profiteren. 'Het is niet ons ideaal om de school naar cyberspace te verhuizen en alle lessen via het beeldscherm te laten verlopen. De school is in de eerste plaats een leer-gemeenschap. Een sociale omgeving in de tastbare werkelijkheid. Maar verstandig ingebed in het rooster kan afstandsonderwijs een waardevolle toevoeging zijn op het wekelijkse rooster van leerlingen. En de oplossing voor een urgent probleem. Onze docenten

kunnen werken met de gangbare methodes die worden gebruikt in het basisonderwijs. Hierdoor kan de school ervan op aan dat de leerlingen gestructureerd werken aan de juiste leerdoelen.'

Rekenen, taal en spelling zijn vakken die het meest geschikt zijn voor afstandsonderwijs, vindt Möckelmann. De afgelopen jaren zijn deze vakken ook in hoge mate 'geautomatiseerd'. Dat wil zeg-

gen dat er na de uitleg van de leraar software is waarmee leerlingen zelfstandig kunnen oefenen op een tablet of laptop. 'Zo is de voortgang van iedere leerling gedetailleerd te volgen, ook op afstand.'

SCHAT AAN INFORMATIE

Of dit werkelijk een welkome ontwikkeling is, wordt door velen betwist. Maar wat enkele jaren geleden onvoorstelbaar en onbespreekbaar was, lijkt nu toch wortel te schieten. Overal ter wereld wordt hard gewerkt aan efficiënte manieren van informatie-overdracht en professionalisering. Vol-

gens de Bulgaarse onderwijspionier Zdrava Stoeva zorgt online professionaliseren voor onder andere verbinding, flexibiliteit, innovatie en toegankelijkheid. 'Het is groener, sneller en kosten-efficiënter.'

Online cursussen worden steeds populairder. Ze zijn veel laagdrempeliger, gemakkelijker te volgen en veel goedkoper. Dat je ze vaak samen kunt doen, is natuurlijk helemaal mooi.

Jamal Mouhmouh, directeur basisschool An Nasr, Alkmaar:
'Wij laten de professionalisering van leerkrachten aansluiten op het schoolplan.'

'Wij vinden het heel belangrijk dat de professionalisering van leerkrachten aansluit bij ons schoolplan. Wat zijn onze speerpunten? Waar hebben we behoefte aan? Daar willen we invulling aan geven. Dat geldt zowel voor de offline cursussen als voor de online varianten. We zijn een kleine school met een klein budget, dus moeten we goed kijken waar we ons opleidingsbudget aan uitgeven. Externe cursussen zijn vaak heel duur. Soms ontkom je daar overigens niet aan. De opleiding tot taalcoördinator bijvoorbeeld vindt op een hbo-instelling plaats, dat kan niet anders. Gelukkig worden de online cursussen steeds populairder. Ze zijn veel laagdrempeliger, gemakkelijker te volgen en veel goedkoper. Dat je ze vaak samen kunt doen, is natuurlijk helemaal mooi. Praten over onderwerpen als begrijpend lezen of het directe-instructiemodel is natuurlijk heel goed, daar wordt het hele team wijzer van. Iedere cursus wordt afgesloten met een eindopdracht, zodat je nog even checkt of je het allemaal begrepen hebt. Een prima aanpak.'

Hanneke van der Snoek, schoolleider Immanuelsschool, Oudewater:
'Op een specifieke vraag krijg je een specifiek antwoord.'

'Jezelf scholen en ontwikkelen wordt met e-learning wel heel gemakkelijk. Onze eigen academie helpt daar zeker bij. We zijn een relatief kleine school met 160 leerlingen en 11 leerkrachten, 2 onderwijsassistenten en 3 stagiaires. Er wordt nog niet heel frequent gebruikgemaakt van de e-learningmodule. Ik moedig mijn collega's regelmatig aan om de Immanuelacademie te bezoeken en bespreek hun professionalisering tijdens onze een-op-eenontwikkelgesprekken.'

Omdat online onderwijs zo plaats- en tijdsefficiënt is, biedt het meer kansen voor fulltimers en kun je je lekker thuis op de bank professionaliseren. Je bent er immers geen dag of dagdeel mee kwijt.

Nog veel belangrijker vind ik dat de cursussen direct aansluiten bij de behoeften van de leerkrachten. Op een specifieke vraag, een uitdaging in de klas, krijg je een specifiek antwoord. Dat is heel effectief. Veel effectiever dan wanneer je naar een nascholingsdag gaat waarop je wellicht van alles hoort, maar veel daarvan niet direct nodig hebt en dus ook weer vergeet.

Ook het leren via een online omgeving past veel meer bij waar we nu als school mee bezig zijn. We leven in het digitale tijdperk en onze leerlingen hebben nota bene allemaal een eigen device. Wel vinden we het belangrijk dat de cursussen up-to-date zijn en betrouwbaar. Als dat niet het geval is, neemt de motivatie snel af.

Laatst reageerde een collega bijzonder enthousiast op het onderwerp 'Het zelfvertrouwen van je leerling bevorderen'. Hoe ga je om met het fenomeen vinger opsteken? In de cursus kreeg ze allerlei tips aangeboden, die ze vervolgens in de klas zelf uitprobeerde. Dat bleek zo goed te werken dat het in de pauze tot een professionele dialoog leidde. Daar is uit voortgevloeid dat we het hele vinger opsteken schoolbreed onder de loep hebben genomen. Een mooi resultaat van e-learning op maat.'

Niet anders dan in Nederland hebben leraren het in Bulgarije erg druk. Dat is de reden waarom sommige leraren volgens haar professionele ontwikkeling en reflectie van de lijst met prioriteiten schrappen. 'Het probleem is niet het gebrek aan motivatie, maar de uitdaging om tijd te vinden. De voordelen van e-learning voor leraren kunnen hen helpen tijd te besparen en hen in staat te stellen zich te concentreren op hun eigen ontwikkeling.'

E-learningplatformen bevatten volgens haar een schat aan informatie. Deze platformen stellen docenten in staat contact te houden met collega's van over de hele wereld. Ook zetten ze aan tot zelfreflectie, zoals de mogelijkheid om audio- en video-opnames van hun lessen te

maken en daarna dezelfde opnames te bekijken, te analyseren en erop te reflecteren. Zelfs het creatieve vermogen wordt gestimuleerd: de grote verscheidenheid aan online bronnen en de vele invalshoeken triggeren het denkproces.

Volgens Sunil Gupta van elearningindustry.com heeft e-learning 'geleid tot opmerkelijke veranderingen in de manier waarop de inhoud wordt benaderd, geconsumeerd, besproken en gedeeld'. Niet de groep maar het individu bepaalt de verwerking. Cursisten kunnen ervoor kiezen om specifieke en relevante gebieden van het leermateriaal te bestuderen zonder zich op elk gebied te concentreren. Ze kunnen bijvoorbeeld bepaalde gebieden overslaan die ze niet willen leren.

E-learning is minstens net zo effectief als traditioneel onderwijs.

Christian van den Brekel, directeur St. Paulus & De Schakel, Heerlen:
'We hebben een zaadje geplant, dat is ontkiemd en gaat nu groeien.'

'Op basisschool St. Paulus heb ik samen met een aantal collega's (leerkrachten) een e-learningcursus ontwikkeld, genaamd 'De zelfsturende leerling'. Deze cursus is nu landelijk gepubliceerd in de Lerarenacademie en de schoolacademies van E-learning Wizard.

Het onderwijs is voortdurend aan verandering onderhevig en wordt steeds meer anders georganiseerd. Het klassieke concept vervaagt. Op St. Paulus doen we een appel op de executieve functies, waarbij we de leerlingen eigen leerdoelen laten stellen zodat ze hun werk zelf kunnen plannen en organiseren.

Let wel, de rol van de leerkracht blijft cruciaal! Het is geen revolutie, maar juist een evolutie: inhoud en doelen van de les blijven leidend, evenals het gehanteerde directe-instructiemodel. We willen de leerlingen juist meer eigenaarschap geven over het leren door binnen de geldende kaders meer keuzemogelijkheden aan te bieden.

Op onze leerpleinen leren ze dan ook meer vrijheid en verantwoordelijkheid kennen. Dat gaat zeker niet vanzelf. Daarvoor moet je heldere regels opstellen en tevens goede schoolafspraken maken. Naast de theoretische basiskennis over zelfsturing is de cursus er met name op gericht om het proces van zelfsturing en zelfverantwoordelijk leren in de klas te stimuleren en te bevorderen.

Leerlingen die intrinsiek gemotiveerd zijn, uitgedaagd worden om persoonlijke streefdoelen te stellen én eigen keuzes mogen maken, worden zo meer eigenaar van hun eigen leerproces. Maar een kind van 8 jaar kun je natuurlijk niet de vrijheid geven van bijvoorbeeld een 18-jarige student op een beroepsopleiding.

Leerlingen op de basisschool moeten handvatten aangereikt krijgen om het eigen leerproces vorm te kunnen geven. Ontdekken en fouten maken (trial and error) bijvoorbeeld hoort daarbij. Van je fouten leer je immers heel veel. Maar zorg er dan wel voor dat je als leerkracht het overzicht behoudt, zodat je weet wanneer je de juiste interventies moet plegen.

De cursus bevat filmpjes van een aantal teamleden van St. Paulus. Allemaal good-practicevoorbeelden waarbij je kunt zien hoe je dit proces 'just in time' in de klas kunt realiseren. We geven niet alleen maar een paar tips, maar we maken het ook echt concreet. Wij vinden deze aanpak heel belangrijk, omdat wij denken dat de leerlingen op onze school er heel veel baat bij hebben. We hebben een zaadje geplant, dat is ontkiemd en gaat nu groeien.

Naast het feit dat deze module reeds is opgenomen in ons cursusaanbod (de schoolacademie van stichting INNOVO, een scholenkoepel in Midden- en Zuid-Limburg), zou het uiteraard ook mooi zijn als veel meer scholen in de rest van het land hiermee aan de slag gaan. Het is niet alleen een verrijking voor de leerling, maar zeer zeker ook voor de leerkracht!

EFFECTIVITEIT VAN E-LEARNING

Uit duizenden studies naar de effectiviteit van e-learning blijkt inmiddels dat e-learning een volwaardige plek in het onderwijs heeft verworven. Dr. Mary Dankbaar, programmamanager e-learning aan het Erasmus MC en voorzitter van de werkgroep e-learning van de NVMO, stelt dat e-learning minstens zo effectief is als traditioneel onderwijs. E-learning noemt zij een volwaardig alternatief voor contactonderwijs. Alleen een 'blended traject', waarbij zowel online als klassikaal wordt lesgegeven, geeft nog betere resultaten.

Grootschalig onderzoek van de Columbia University wijst ook uit dat zowel e-learning als blended learning gemiddeld betere leerresultaten opleveren dan alleen klassikaal onderwijs. De leerresultaten van een blended-learningtraject zijn een stuk beter dan alleen klassikaal onderwijs, het verschil tussen alleen e-learning-onderwijs of klassikaal onderwijs is kleiner. Onderzoekers van de University of Pittsburgh komen met vergelijkbare cijfers. Zowel bij het testen van de kennis (knowledge), de analytische vaardigheden (analytic skills) als de houding en de tevredenheid ten opzichte van de opleiding (attitude and satisfaction) scoorden de online cursisten hoger dan de klassikaal opgeleide studenten.

VAN HUISARTS TOT VAKKENVULLER

Dat huisartsen hun vak moeten bijhouden, vindt iedereen de normaalste zaak van de wereld. Reeds geleerde kennis verouderd snel,

E-learningplatformen bevatten een schat aan informatie.

nieuwe inzichten en farmaca strijden om voorrang in de belangstelling en de eisen die patiënten stellen aan het hulpaanbod van de huisarts veranderen voortdurend. Huisartsen hebben geen bezwaar tegen het voortdurend upgraden van hun kennis en vaardigheden; al sinds mensenheugenis vinden ze dat part of the job. Ook vóór het accrediteringstijdperk wekten huisartsen verbazing en bewondering bij academisch gevormde vrienden vanwege hun nascholingsgerichte instelling.

Toch zetten niet alleen de hoogopgeleide beroepsgroepen de toon. Albert Heijn mag zich in dit opzicht ook best een succesvolle early

adopter noemen. Als een medewerker eenmaal het vakkenvullen beu is, kan hij of zij zich professionaliseren middels allerlei e-cursussen. AH meldt: 'Als je verder wilt komen in het leven, zul je af en toe tijd in jezelf moeten investeren. Doe je dat, bijvoorbeeld door een (gratis) opleiding of cursus te volgen? Dan word je uitbetaald in kennis, ervaring én een flinke portie zelfvertrouwen. Dingen waar je wat aan hebt tijdens je carrière én in je privéleven. Verzamel dus zoveel mogelijk (street) knowledge, want kennis is power.' AH biedt 70 mini-opleidingen om uit te kiezen, zoals 'Feedback geven en ontvangen', 'Non-verbale communicatie' en 'Voorkomen en omgaan met winkeldiefstal'.

Kennis is power. Dat moet onderwijsprofessionals toch ook zeker aanspreken. Tijd, plaats en inhoud zijn geen beperkende factoren meer.

TEKST FRANK STIENISSEN
FOTOGRAFIE AANGELEVERD

Klaas Bellinga, directeur E-learning Wizard en de Lerarenacademie
'Op veel scholen is e-learning en blended learning een vast onderdeel geworden van de teamscholing.'

'Wij zien inderdaad dat steeds meer scholen e-learning en blended learning omarmen als vorm van professionalisering. E-learning Wizard ondersteunt de lancering van een eigen academie altijd met een workshop voor de directeuren. We kijken dan samen hoe e-learning de bestaande scholing kan ondersteunen. In teamworkshops op elke school diepen we vervolgens samen met de leerkrachten een onderwerp uit. Ik constateer dat op veel scholen e-learning en blended learning dan een vast onderdeel wordt van de teamscholing. Met onze e-learningcursussen een onderwerp voorbereiden en dan samen de diepte in. 'Flip' het klaslokaal! In onze academie kun je dan ook nog eens de eigen scholingsbijeenkomsten publiceren. Dan wordt samen leren leuk én effectief.'